

TÜRKİYE’DE DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİ: PANEL VERİ ANALİZİ

The Impact Of Foreign Direct Investment On Economic Growth In Turkey: A Panel Data Analysis

Doç. Dr. Ali ŐEN

İnönü Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

Arş. Gör. M. Ozan SARAY

İnönü Üniversitesi, İİBF, Araştırma Görevlisi

ÖZET

Son yıllarda doğrudan yabancı sermaye (DYS) yatırımların gelişmekte olan lkelerin iktisadi büyüme sürecindeki rolü giderek daha fazla önem kazanmaktadır. DYS yatırımlarının gelişmekte olan lkelere olan olumlu katkıları iki Őekilde olabilmektedir: DYS yatırımları bu lkelerin, bir taraftan iktisadi büyümelerini finanse etmekteki tasarruf ihtiyacına, diğer taraftan yol açtıkları pozitif dışsalılıklarla da ekonomik kalkınmalarına katkı sağlamaktadır. Türkiye ekonomisinin liberalleşme sürecinin temel amaçlarından birisi, iktisadi kalkınma sürecinde DYS yatırımlarından daha fazla yararlanmaktır. Bu makalenin amacı, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye’deki DYS yatırımlarının iktisadi büyümeye olan katkısını mukayeseli bir perspektiften ortaya koymaktır. Bu araştırmada panel veri regresyon analizi kullanılmıştır. Yapılan analizler sonunda, Türkiye’ye gelen DYS yatırımlarının iktisadi büyümeye olumlu katkı yaptığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan yabancı sermaye yatırımları; İktisadi büyüme; Türkiye; Gelişmekte olan lkeler.

ABSTRACT

In recent years, the role of foreign direct investment (FDI) in the growth process of developing countries has attracted a great deal of attention. Economic benefits of FDI towards developing countries are considered to be two fold: First, FDI can help countries if domestic savings are insufficient to finance economic expansion; secondly it is associated with positive externalities, which contributes to their economic development. One of the main aims of the liberalization process of Turkish economy is to benefit more from the foreign direct investment in the economic development process. The objective of this paper is to investigate the effect of foreign direct investment in Turkey on economic growth from a comparative perspective. The methodology applied in this paper is panel data regression analysis. The results from this study indicate that FDI in Turkey has a positive impact on economic growth.

Keywords: Foreign direct investment; Economic growth; Turkey; Developing countries

1. GİRİŐ

Gelişmekte olan lkelerin (GO) ekonomik kalkınma sürecinde sermaye birikimlerini sürekli arttırmaları önemlidir. Sermaye birikimini arttırmanın ise i ve dıŐ tasarrufları arttırmak üzere iki yolu olduğu söylenilebilir. Marjinal tkretim eğiliminin yüksek olduğu gelişmekte olan lkeler açısından i tasarrufları arttırmanın ve bu yöntemle milli gelir artışı sağlamının önünde önemli zorluklar vardır. nkn bu ülkelerde milli gelir düşük olduğundan marjinal tasarruf eğilimi düŐüktür, buna karŐın marjinal tkretim eğilimi göreceli olarak yüksektir. Diğer taraftan bu ülkelerde tasarrufları arttırmanın diğer bir yöntemi ise dıŐ tasarruf birikimi sağlamaktır. DıŐ tasarruflar da borçlanma, hibe veya yardımlar ve yabancı sermaye yatırımları olmak üzere üç yoldan sağlanılabilmektedir. Hibe almak veya borçlanmak iktisadi açıdan kısa vadeli ve geçici zmler olarak kabul edilirken, yabancı sermaye yatırımları daha geçerli dıŐ tasarruf kaynakları olarak görülmektedir.

Yabancı sermaye yatırımları, kendi arasında dolaylı ve doğrudan olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dolaylı sermaye yatırımları mali akımlardır ve ekonomi yazınında üretime, istihdama ve dolayısıyla ekonomiye önemli ölçüde katkı sağlamadıkları konusunda bir fikir birliği vardır. Sonuç olarak bu tasarruf araçlarından ekonomik açıdan en yararlısının “doğrudan yabancı sermaye (DYS) yatırımları” olduğu yönünde önemli bir uzlaŐma söz konusudur. Bu yolla lkeye gelen sermaye, kurulu biçimde olduğundan dolayı, kolaylıkla geldiği ülkeyi terk edip çıkamamakta ve böylece üretime, istihdama ve ekonomik büyümeye olumlu katkı sağlamaktadır. Bu durum ise sermaye hareketlerinin küreselleŐtiėi ve bu sürecinin hızlandığı günümüz konjonktüründe, GOÜ’lerin bu dıŐ tasarruf imknndan daha fazla yararlanmak için daha çok çaba sarf etmelerine yol açmaktadır.

İŐte bütün bu nedenlerle DYS yatırımlarının gelişmekte olan lkelere olan ekonomik etkilerini araŐtırmak önemli olmuştur. Bu çalıŐmanın amacı, gelişmekte olan ülke grubunda yer alan Türkiye’nin doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının, ekonomik büyüme üzerindeki etkisini karŐılaŐtırmalı bir perspektiften incelemektir. KarŐılaŐtırmada Latin Amerika’dan Arjantin ve Brezilya; Doğu Avrupa’dan Polonya, Bulgaristan ve Romanya; Asya kıtasından in, karŐılaŐtırmalı bir analiz bakımından önemli lkeler olarak kabul edilmiştir. Bu çerçevede ekonometrik metot olarak panel veri regresyon analizi uygulanmıŐtır. Seçilen yedi ülke için olan veriler, yatay kesit içinde 16 yıllık zaman serisine dayanmaktadır.

Birinci bölüm olan bu giriŐten sonra, ikinci bölümde doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ev sahibi lkelerin ekonomik büyümelerine olan etkileri ortaya konmaktadır. nc bölümde Türkiye’ye gelen DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye olan etkisi mukayeseli perspektiften analiz edilmektedir. Dördüncü bölüm olan son bölüm, elde edilen temel sonuçları vurgulamaktadır.

2. DOĞRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARININ EV SAHİBİ ÜLKE EKONOMİLERİN EKONOMİK BÜYÜMEYELERİNE OLAN ETKİLERİ

DYS yatırımlarının özellikle GOÜ'lerin ekonomik büyümelerine yaptıkları katkılar uzun bir süreden beri ekonomi yazınında tartışma konusu olmuştur. Bu konudaki çalışmalar genellikle DYS yatırımlarının ev sahibi ülke'deki ekonomik büyümeyi olumlu etkilediği yönündedir. Fakat satın-alma ve birleşme şeklinde yapılan DYS yatırımlarında bu etki sınırlı kalmaktadır (Organization for Economic Co-Operation and Development [OECD], 2002: 9).

Ekonomik kalkınma ve büyüme teorileri kişi başına düşen reel milli gelir artışı ve bu artışı sağlayan sermaye birikimi, nüfus artışı, teknolojik gelişim süreci ve de yeni hammadde kaynaklarının geliştirilmesi gibi faktörler üzerinde odaklanmıştır. Söz konusu teorilere göre ekonomik büyümenin temel kaynağı sermaye birikimidir. DYS yatırımlarının ev sahibi lkelere önemli ölçüde sermaye getirerek, ekonomik büyümeyi hızlandırdığı söylenilebilir. Şüphesiz ekonomik büyümede önemli bir faktör de teknolojik gelişmelerdir. Solow'cu büyüme modelinin tersine teknoloji de ekonomik büyüme teorilerinde önemli bir değişken olarak kabul edilmektedir. Nitekim Japonya örneği bir ülkenin ekonomik büyüme ve kalkınmasında teknolojinin önemini açıkça ortaya koymaktadır. DYS yatırımlarının ev sahibi lkelere yeni ve daha üstün üretim teknikleri götürmeleri ve hatta bazılarının Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge) amacıyla yapılması, GOÜ'lere GÜ'lerle aralarındaki teknolojik açığı kapatma şansı da verebilmektedir (Moosa, 2002: 73-74).

Lall ve Streeten'e göre ise ev sahibi lkeye gelen DYS yatırımları, ekonomik zararlar da doğurabilir. Söz konusu zararlar üç başlık altında incelenebilir (Lall ve Streeten'den aktaran Moosa, 2002: 74):

- (1) Araştırmacılara göre DYS yatırımlarının karları ev sahibi ülke'de yeniden yatırıma dönüşmek yerine, kaynak lkeye dönebilir,
- (2) DYS yatırımları "aykırı transfer fiyatlaması" (derogatory transfer pricing) gibi tersine gelişmeler doğurabilir,
- (3) DYS yatırımları ev sahibi ülke pazarını daha az rekabetçi hale getirerek, pazar yapısını olumsuz etkileyebilir.

Borensztein, Gregorio ve Lee (1995)'ne göre teknolojik gelişmeler uzun-sürelili ekonomik büyümenin temel içsel belirleyicisidir. Çok uluslu girişimlerin (ÇUG) ise genellikle gelişmiş bilgi birikimi ve yeni sermaye mallarını daha düşük maliyetlerle getirdikleri varsayılır. Fakat bu faydaların ortaya çıkabilmesi için Romer (1993: 548)'in de belirttiği gibi, ev sahibi ülkelerde verimli seviyedeki beşeri sermayenin varlığı şarttır. Aksi takdirde, GOÜ'lerin DYS yatırımlarından yararlanma kapasitelerinin oldukça sınırlı olduğu kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu modele göre, pazara gelişmiş teknolojilerin girişi ve bunu kullanabilecek seviyedeki işgücünün varlığı ev sahibi lkelerin DYS yatırımlarından, ekonomik

büyüme anlamında fayda sağlamalarının temel şartıdır. Diğer bir deyişle ekonomik büyüme için DYS yatırımlar ve beşeri sermaye birbirlerinin tamamlayıcısı olarak ortaya çıkmaktadır (Borensztein, Gregorio ve Lee, 1995: 2). Borensztein, Gregorio ve Lee ekonomik büyüme DYS yatırımı ilişkisini 82 GOÜ üzerinde iki ayrı dönemi temel alarak yaptıkları regresyon analizlerinde (cross-country regression) 3 temel sonuca ulaşmışlardır (Borensztein, Gregorio ve Lee, 1995: 19):

(1) DYS yatırımları teknoloji transferinin başlıca aracı olarak, ev sahibi ülke ekonomik büyümesine ulusal yatırımları da arttırarak bir katkı sağlamaktadır.

(2) DYS yatırımlarının ev sahibi ülke ekonomik büyümesine katkı sağlayabilmesi için ev sahibi ülkenin belirli bir beşeri sermaye stoğuna sahip olması gerekli olmaktadır.

(3) Dış ticarete yüksek korumacı politikalar uygulayan ev sahibi ülkeler için, DYS yatırımları ileri teknolojilere ulaşmanın tek yolu kabul edilmektedir.

Xu (2000)'nun ABD verileri üzerine yaptığı çalışmada da Borensztein, Gregorio ve Lee'yi destekleyen sonuçlara ulaşılmıştır. Blomström, Lipsey ve Zejan GOÜ'lerin ekonomik büyümelerini etkileyen pek çok faktör arasından en önemlilerin DYS yatırımları olduğunu bulgulamışlardır. Fakat bu ülkeler yüksek ve düşük gelirli olarak ikiye ayrıldığında, DYS yatırımlarının büyümeye etkisi yüksek gelirli GOÜ'ler için çok daha fazla olmaktadır. Araştırmacılara göre bu durum göreceli olarak daha gelişmiş olan ülkelerin DYS yatırımı akımlarından çok daha fazla fayda sağlayabileceklerini ortaya koymaktadır (Blomström, Lipsey ve Zejan, 1992: 23). Balasubramanyam, Salisu ve Sapsford (1996), Bhagwati'nin DYS yatırımlarının ihracat yönelik sanayileşme stratejisi izleyen GOÜ'lerde, ithal-ikamesi izleyen ülkelere nazaran büyümeye daha fazla katkı yaptığı görüşünü test etmişlerdir. Araştırmacılar bu varsayımı ihracat desteği uygulayan ülkeler için kanıtlamışlar fakat ithal ikamesi uygulayan ülkeler için belirleyici bir etki bulamamışlardır (Balasubramanyam, Salisu ve Sapsford, 1996: 103: 104).

Alfaro, Chanda, Kalemli-Ozcan ve Sayek (2004)'nin yaptıkları çalışmalarında DYS yatırımlarının ev sahibi ülkenin ekonomik büyümesine katkı yapabilmesini, ev sahibi ülkedeki finansal piyasanın gelişmişliğine bağlamışlardır. Ayrıca, araştırmacılara göre, ev sahibi ülkenin işgücündeki potansiyel kesintiler, bilgi birikimi düzeyi ve alt yapı yatırımlarının varlığı da kalkınma yazınının da ihmal ettiği konular olmuştur (Alfaro vd., 2004, 92). Araştırmaya göre, DYS yatırımları ile ekonomik büyüme ilişkisi tek başına belirsiz bulunmuştur. Fakat finansal piyasaların gelişmişliği analize dâhil edildiğinde sonuç değişmektedir ve bu durumda DYS yatırımları ev sahibi ülkenin ekonomik büyümesi üzerinde oldukça belirgin bir etki yaratmaktadır (Alfaro, Chanda, Kalemli-Ozcan ve Sayek, 2004: 94).

Fakat bu varsayımların tersine DYS yatırımlarının ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilediğine ilişkin de önemli çalışmalar yapılmıştır. Örneğin, Carkovic ve Levine (2000) ekonomik büyüme ile DYS yatırımlarını ilişkilendiren belirgin bir etki bulamamışlardır (Carkovic ve Levine, 2000'den aktaran, Lipsey,

2001: 56). Menciger (2003) ise geçiş ekonomilerinde DYS yatırımları ile ekonomik büyüme ilişkisini incelemiş ve bu ikili arasında negatif bir ilişki bulmuştur. Menciger, bu “şaşırtıcı” sonucunu geçiş ölkelerine gelen DYS yatırımlarının büyük ölçüde özelleştirilen kamu işletmelerinin satın alınmasına bağlamıştır. Menciger’e göre, bu satın alma işlemleri, sabit yatırımlarda herhangi bir artış yapmamakta daha çok tüketimi ve ithalatı arttırmaktadır. Dolayısıyla geçiş ekonomilerine gelen DYS yatırımları ekonomik büyümeyi arttırmanın tersine bu ölkelerdeki bütçe açıklarını arttırarak ekonomik büyümeyi olumsuz etkilemektedir (Menciger, 2003: 502).

Ampirik alışmalar yukarıda da özetlendiği üzere DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye katkısı hakkında net sonuçlar vermemektedir. Fakat bu çalışmalardan DYS yatırımlarının genellikle ekonomik büyümeyi hızlandırdığı ama bu durumun ev sahibi ölkeye gelen DYS yatırımlarının niteliğine ve ev sahibi ölkedeki finansal piyasalar, alt yapı yatırımları ve nitelikli işgücünün varlığı gibi bir takım faktörlere bağlı olduğu söylenilebilir.

3. TÜRKİYE’YE GELEN DOğRUDAN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARIN EKONOMİK BÜYÜMEYE ETKİSİNİN SEÇİLMİŞ GELİŐMEKTE OLAN ÖLKELERLE KARŐILAŐTIRMALI ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye ve seçilmiş altı ölkede DYS yatırım girişleri ile ekonomik büyüme performansları karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmada yer alan ölkeler, Latin Amerika, Asya ve Doğu Avrupa’dan seçilmiştir. Latin Amerika’dan Arjantin ve Brezilya; Doğu Avrupa’dan Polonya, Bulgaristan ve Romanya, Asya kıtasından in, karşılaştırmalı bir analiz bakımından önemli ölkeler olarak kabul edilmiştir.

Seçilen yedi ölkede eldeki veriler yatay kesite ve 16 yıllık zaman serisine dayanmaktadır. Bu verilere ilişkin ölkelerin sayısını arttırmak mümkündür. Fakat özellikle Bulgaristan, Romanya ve Polonya gibi ölkeler 1990 öncesine Doğu Blokuna üye olduklarında bu ölkeler için söz konusu dönem öncesinde ya sağlıklı veriler bulunmadığından ya da 1990 öncesinde bu ölkelere önemli DYS yatırımı gelmediğinden dolayı zaman serisini arttırmak pek mümkün değildir. Bu durumda verileri birleştirerek panel veri regresyon analizi yapmak daha sağlıklı sonuçlar üreteceği düşünölmüştür. Dolayısıyla $16 \times 7 = 112$ adet gözlem elde edilmiştir. Bu da mevcut literatüre göre panel veri analizi yapmak için yeterli bir rakamdır. Çalışmada kullanılan veriler United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD)’ın elektronik veri tabanından alınmıştır.

Çalışmada DYS yatırımı-ekonomik büyüme ilişkilerini ele alan uygulamalı çalışmaların büyük bir kısmında olduğu gibi toplam üretim büyüme eşitliği kullanılarak, panel veri regresyon analizinin kurulması amaçlanmıştır. Aşağıdaki bir eşitlik tahmin edilmiştir.

$$GSMH_{it} = c + \beta DYSY_{it} + e_{it}$$

(E.1)

Eşitliğin sol tarafında seçilen lkelerin Gayri Safı Milli Hâsılları (GSMH) yer alırken açıklayıcı değişken olarak yine aynı lkelere giren DYS yatırımları (DYSY) yer almıştır. Yukarıdaki eşitlikten görülebileceği gibi bütün açıklayıcı değişkenlerin katsayılarının pozitif değer alacağı beklenmektedir.

Değişkenlerin birim kök sınamaları için bu programda yer alan Levin, Lin&Chi t*, Breitung t-stat, Im, Peseran and Shin W-Stat, Fisher-ADF Chi-Square, Fisher-PP Chi-Square ve Hadri Z-Stat panel veri birim kök testleri kullanılmıştır. Yapılan birim kök sonuçları Eşitlik-1 için durağanlık saptayamamıştır. Durağanlığın elde edilebilmesi kullanılan en sağlıklı yöntem bağımlı (GSMH) ve bağımsız (DYSY) değişkenlerin logaritmasını almaktır. Nitekim analizde bu yapılmış ve aşağıdaki çizelgeden de görüldüğü üzere Breitung t-stat hariç bütün değişkenler “seviye”de (level) durağan bulunmuştur. Daha sonra “birinci farklara” (first difference) bakılmış burada ise Breitung t-stat için de durağanlık tespit edilmiştir.

Tablo 1: Yapılan Birim Kök Testinin Sonuçları

Yöntem	İstatistik	Olasılık	Yatay Kesit	Gözlem
Levin, Lin&Chi t*	-13.3597	0.0000	14	192
Breitung t-stat	-3.34509	0.0004	14	178
Im, Peseran and Shin W- Stat	-10.6564	0.0000	14	192
ADF- Fisher Chi-Square	136.899	0.0000	14	192
PP- Fisher Chi-Square	173.657	0.0000	14	196
Hadri Z-Stat	3.49111	0.0002	14	210

Bu aşamadan sonra Eşitlik-1'e göre yapılan analizlerde hem sabit hem de rastsal etki modelleri için otokorelasyon sorunu baş göstermiştir. Otokorelasyon, hata teriminin birbirini izleyen değerleri arasında ilişki bulunması halidir. Ayrıca bu durum, doğrusal regresyon modelinin önemli bir varsayımından sapmayı içerir. Dolayısıyla otokorelasyon olduğunda hata terimleri arasında bir ilişki bulunmaktadır (Tarı, 2006, 195). Bu otokorelasyonu gidermek için sabit etkili modellerde kullanılan bir yöntem bağımlı değişkenin ARCH yöntemine göre AR(1) ve AR(2) ile olmak üzere iki dönem gecikmesi alınmıştır. Bu durum bağımlı değişkenin (GSMH) daha önceki dönemlere benzer bir eğilimi olduğunu göstermektedir. Daha açık bir ifadeyle yıllar boyunca lkelerin GSMH'larının belirlenmesinde çok ciddi değişiklikler olmadığından bu değişkenler birbirleriyle

ilişkili çıkacaktır. Otokorelasyonu gidermek için yapılan ikinci bir işlem de bağımsız değişkenin (DYSY) bir dönem gecikmesini almak olmuştur. Bu da DYS yatırımlarının GSMH'yi bir dönem gecikmeli olarak etkilediğini göstermektedir. Buna göre kurulan yeni denklem aşağıdaki gibi yazılabilir;

$$\log \text{GSMH}_{it} = \log \text{DYSY}_{i,t-1} + \log \text{GSMH}_{i,t-1} + \log \text{GSMH}_{i,t-2} + e_{it}$$

(E.2)

Tablo-2'de yapılan analizde sadece sabit etki modeline ilişkin sonuçların yer aldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni bağımlı değişkenin 2 dönem gecikmesi alındığı için bu noktadan sonra rastsal etki modeline ilişkin tahmin yapılamamasıdır.

Tablo 2: Sabit Etki Modelinin Sonuçları

Değişken	Katsayılar	Standart Hata	t-İstatistik	Olasılık	
C	22.20645	8.189557	2.711557	0.0082	
log(DYSY) _{t-1}	0.513560	0.364063	1.410636	0.1622	
AR(1)	0.565185	0.107585	5.253359	0.0000	
AR(2)	0.94477	0.103630	0.911672	0.3646	
Arjantin-C	2.887955				
Brezilya-C	4.305124				
Bulgaristan-C	-9.428851				
in-C	4.043394				
Polonya-C	2.479583				
Romanya-C	-8.731651				
Türkiye-C	4.444447				
Etki Spesifikasyonu					
R ²	0.935549	Durbin-Watson	2.191341	Olasılık	0.000000
Düzeltilmiş R ²	0.928388	AIC	4.090678		

Tablo-2'de yer alan etki spesifikasyonuna ilişkin göstergeler tahminin en doğru sonuçları gösterdiğini işaret etmektedir. Ayrıca, Durbin-Watson test istatistiği de otokorelasyon sorununun büyük lde giderildiğini göstermektedir. Diğer taraftan buradaki model logaritmik olarak tahmin edilmiştir. Modeli logaritmik olarak tahmin etmenin bazı faydaları vardır. Bunlardan birincisi DYS yatırımlarında ve GSMH'da yıllar itibariyle meydana gelen dalgalanmaların yarattığı istatistiksel sorunlar giderilmektedir. Diğer önemli neden ise logaritmik tahminler yaparak, tahmin edilen katsayıların (değeri) DYS yatırımlarının açıklayıcı değişkenlere göre katsayılarını vermesini sağlamaktır. Böylece her bir

Ülkenin katsayısı o ülke için DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye ne kadar etti yaptığını gösterecektir.

Tablo-2'den de görüldüğü gibi DYS yatırımları ekonomik büyümeye bir dönem gecikmeli etki etmektedir. Buna göre bir lkeye örneğin 1999 yılında yapılan DYS yatırımı etkisini 2000 yılında göstermektedir. Bu etki ise $\log \frac{DYSY_t}{DYSY_{t-1}}$ de görüldüğü gibi (0,513560) olumlu bir etkidir. Diğer taraftan her bir ülkenin katsayısı o lkede DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye ne kadar katkı yaptığını göstermektedir. Buna göre incelenen 1990–2005 döneminde DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye en fazla katkı yaptığını lke Türkiye (4.444447) en az katkı yaptığını ülke ise Bulgaristan'dır (-9.428851). Türkiye'yi sırasıyla Brezilya (4.305124), in (4.043394), Arjantin (2.887955), Polonya (2.479583) ve Romanya (-8.731651) takip etmektedir. Polonya ve Romanya'nın eksi katsayıları nedeniyle katkılarının olumlu olması tartışılabilecek bir konudur.

4. SONUÇ

DYS yatırımları, GOÜ'ler açısından özellikle 1980 sonrası dönemde en güvenilir bir dış finansman kaynağı olarak kabul görmüştür. 1980 öncesine göre DYS yatırımları hakkındaki karşıt görüşler büyük lde azalmış ve GOÜ'ler açısından artık bu yatırımlardan daha fazla nasıl fayda sağlanabileceğine dönüşmüştür.

24 Ocak 1980 Reform ve İstikrar Programı ile Türkiye ekonomisi, dünya ekonomisine daha açık hale gelmiş ve DYS girişlerini arttırmak istemiştir. Daha nceki dönemlere göre, 1980-2000 döneminde DYS yatırımlarında belirgin bir artış gözlenmiştir. Ancak bu alandaki çok daha ileri düzeydeki DYS girişleri, 2000'li yılların başlarından itibaren ortaya çıkmıştır. Son yıllarda yaşanan siyasi ve makroekonomik istikrar, 2003 yılında DYS alanında yapılan mevzuat değişikliği ve AB ile başlatılan katılım müzakereleri süreci, DYS girişlerinin son dönem nispi yüksekliğini açıklamaktadır.

Bu alışmada Türkiye'ye gelen DYS yatırımlarının ekonomik büyümeye etkisi incelenmiştir. Bu ilişkiyi incelemeye yönelik olarak panel veri regresyon analizi kullanılmıştır. Bu analiz neticesinde elde edilen bulgular, Türkiye'ye gelen DYS yatırımlarının iktisadi büyümeye olumlu katkı yaptığını göstermiştir. Hatta Türkiye'deki bu etki, karşılaştırma yapılan Arjantin, Brezilya, Bulgaristan, in, Polonya ve Romanya gibi ülkelerden daha da belirgin olarak ortaya çıkmıştır.

KAYNAKÇA

Alfaro, L. Chanda A. Kalemli-Ozcan S. Sayek S. (2004), FDI and Economic Growth: The Role of Local Financial Markets, *Journal of International Economics*, Vol: 64, 89–112.

Balasubramanyam, V.N., Salisu M., Sapsford D. (1996), Foreign Direct Investment and Growth in EP and IS Countries, *Economic Journal*, Vol: 106, January, 92-105.

Blomsrom, M. Lipsey R. E. Zejan M. (1992), What Explains Developing Country Growth?, *National Bureau of Economic Research (NBER)*, Working Paper No: 4132.

Borensztein, E. Gregorio J. D. Lee J. (1995), How Does Foreign Direct Investment Affect Economic Growth?, *National Bureau Of Economic Research (NBER)*, Working Paper No: 5057.

Lipsey, R. E. (2001), Foreign Direct Investors in Three Financial Crises, *National Bureau of Economic Research (NBER)*, Working Paper No: 8084.

Mencinger, J. (2003), Does Foreign Direct Investment Always Enhance Economic Growth?, *KYKLOS*, Vol: 56, No: 4, 491-508.

Moosa, I. A. (2002). *Foreign Direct Investment (Theory, Evidence and Practice)*, New York: Palgrave Macmillan.

Organization for Economic Co-Operation and Development (OECD). (2002). *Foreign Direct Investment for Development (Maximizing Benefits, Minimizing Costs)*, Paris, OECD Publications.

Romer, P. M. (1993), Two Strategies For Economic Development: Using Ideas And Producing Ideas, *The World Bank Research Observer*, Washington, DC: The World Bank Publications, s. 63-91.

Tarı, R. (2006). *Ekonometri*, İzmit: Kocaeli Üniversitesi Yayını.
United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD), (2009), *Foreign Direct Investment Database*, <http://www.unctad.org>. (Erişim Tarihi: 11.11.2009).

Xu, B. (2000), Multinational Enterprises, Technology Diffusion, And Host Country Productivity Growth, *Journal Of Development Economics*, Vol: 62, 477-493.